

Universitätsbibliothek Wuppertal

Pauli Manutii Epistolarum Libri XII

Manuzio, Paolo

Lipsiæ, Anno 1698

Liber VII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-875](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-875)

rianis, quibus hæc sententia præstantissimum in
celo fructum promittit, cum iis etiam Philoso-
phis, qui veræ felicitatis vix umbram viderunt,
notissimum fuerit, turpe simul & exosum est. Va-
le. Filius te salutatur, & in primis observatur. Romæ,
XVI. Kal. Decemb. M. D. LXIV.

EPISTOLARUM

PAULI MANUTII

Lib. VII.

CAMILLO PALÆOTTO,
BONONIAM.

EPIST. I.

1. Gratias agit Palæotto cum de aliis officiis: cum
quod longam & omni lepore refertam epistolam ad se scri-
pserit. 2. Doctrinæ & eloquentiæ laudem sibi tributam
non se agnoscere: & eam gloriam, sublati præmiis, jam
ad exterarum nationes migrasse scribit. 3. Rogat ipsum,
ne se jam senem ad libros scribendos hortetur, sed potius
Sigonium & Amasæum. 4. Significat ipsi, Amulium
Card. ejus memoria valde delectari, & Vitellio gratam
fuisse de dignitate gratulationem.

Form. Laudem non agnoscere. Ibi: Nam quod
me laudas. (A)

Rectè, & amabiliter cogitas, cum usuram
mihi sermonis tui, tuæque suavitatis adem-
ptam locorum intervallis, restituendam.

quoque modò literis existimas. Hoc sanè non modò mea per vetus in te, & perpetua, & jam ad summum perducta benevolentia, verùm etiam humanitas illa tua postulat, in qua tibi conferre possum paucissimos, neminem certè debeo antepondere. Atque hòc locò recurrit animus ad initia nostræ necessitudinis, repetitq̃ve secum & magnà cum voluptate contemplatur officia tua: quæ libenter aliis prædico; tibi non minùs libenter exponerem, ut hoc ipso me gratum, & memorem intelligeres, nisi me revocaret pudor tuus, & putarem confidere te memorià meà, nec tamen expetere à me quidquam, præter voluntatem. Sed omitto illa vetera; recentem gratiam præterire non possum, quòd homo semper districtus à publicis rebus, privatis etiam, quæ tua benignitas est, amicorum negotiis tum operà, tum animò distentus, epistolam tamen ad me miseris, & benè longam, quod ipsum amoris est, & omni prorsus officio, omniq̃ve lepore, & elegantia refertam. Nam, quòd me laudas; (A) non ita desipio, ut velim tecum de veritate contendere. Si te delectat hic error; frui quàm vis diu, me nec regnante, nec invitò. Sin errare turpe ducis, in eo præsertim genere, in quo te, vel si ego tecum sentire velim, res tamen ipsa facilè refellet: dic me deditum literis, dic antiquitatis cupidum imitandæ: studium tribue: largire industriam: hæc fatebor, & agnoscam: de doctrina verò, & eloquentia, quam in me utramq; plena manu concessisti, etiam vide quid sentias. Quam enim tu laudem benè &

emen-

emendatè scribendo consequeris, eandem laudem non bene de scriptis alienis judicando ut amittas, committere non debes. Habuit istam gloriam proxima superior ætas: cum florerent illi viri, de quibus nulla posteritas conticescet, Bembi, Sadoleti, Poli, & horum vel æmuli, vel imitatores multi. Tunc industriam benignitas excitabat: fructus laborem sequebatur: ad opes, ad honores aditus patebat. Nunc obsolescit splendor omnis Romanæ linguæ, & destituta præmiis migrat ad exterarum nationes eloquentia. Hic tu me vocas ad scribendum, & quasi jam languentem in cursu, quantum potes, incitas. Obsecro, quid spectemus? vides enim tempora: vides hominum ingenia, ad invidiam proniora, quam ad æquitatem. Dignitatem verò illam, & ea commoda, quæ proposita olim erant, nihil est, quod cogitemus. Quocirca sine me cedere temporibus, & minuire laborem, ætate jam ingravescente: si non concedis, quod interdum cupimus, ut artem omnino definamus. Ac faceres tu quidem, ut ego sentio, aliquantò iustius, si ad communes amicos, Sigonium, & Amasæum, utrumque; doctrinam, & ingenio præstantem, cohortationem istam converteres. Quamquam Sigonium cessare non arbitror: scribit enim non minus alacriter, quam egregiè. Amasæi autem Musas, quæso, cur pateris filere? certè illum dixeras accuratè quædam pangere in historias Polybii. Magnifica res, & gloriosa, cujus expectationem ego te auctore jam aliquam apud eruditos homines commovi. Nunc tuæ sunt partes, ut illum urgeas,

efficiasque, ut omnino opus appareat: simul enim & studiosorum utilitati, in qua pater ejus, dum vixit, eximia cum laude fixit omnes curas, & gloriæ suæ vehementer consulat. Amulius Cardinalis, optimarum artium patronus penè singularis, tuâ sui memoriâ itâ delectatur, ut, si cetera desint argumenta, vel ex hoc uno constet, quò apud illum locò sis. Itaque noli vereri, ne illi ex animo effluas. Non enim is est, qui vel temerè amet, vel temerè amare desinat. Novi judicium in deligendis hominibus: novi constantiam in tuendis, Præterea fratrem tuum, auditorem Rotæ celeberrimum, clarum, præstantibus in Christianam Rempublicam meritis, in oculis fert: de te verò perhonorificè & loquitur, & sentit. Cum Vitellio tuis verbis te nova dignitate sum gratulatus, egit gratias, & lætari officiò tuò, velleque plurimum tuâ causâ visus est. Vale, & Sigonio meo, & Amasæo tuo, vel potius utrique nostro, salutem à me plurimam. Romæ, XIII. Kalend. Jan. M.D.LXV.

EIDEM, BONONIAM.

EPIST. I. I.

Gratulatur Palæotto de fratre in Collegium Cardinalium cooptato, quem sperat ita hunc honorem esse gesturum, ut Resp. Christiana inde fructum capiat.

Cardinalem habes fratrem tuum. Habes igitur, cur & vehementer, & perpetuò gaudeas. Divinum enim bonum honor est non quilibet, sed is tantum, qui vitæ innocenter actæ, qui summis in

in Christianam Remp. meritis, qui rectis denique studiis, artibusque tribuitur. Quod quia contigit fratri tuo, cujus animum, ab omni semper ambitione remotum, non hæc virtutis insignia, quæ ipsa per se nemo sapiens concupivit unquam, sed ipsa virtus suâ formâ ad bene agendum illexit: id eò latentur omnes boni, & fructum quisque capit ex aliena dignitate: quasi ad omnes pertineat id, quod, si eosdem sensus, easdem actiones imitentur, sperare omnibus licet. Quò tibi nomine haud sanè paulò plùs, quàm verbis assequi possum, gratulor: nec verò tibi solùm, sed familiæ tuæ universæ; cui proponitur egregium colendæ virtutis exemplum, sic, ut vix jam esse quisquam possit, qui non ad verum decus, atque ad omnes bene audiendi partes excitetur. Ego ipse, qui quidem in tuis esse, & numerari volo, nescio quò modò vehementius, quàm antea, cupiditate solidæ laudis incendor: atque ita statuo, non satis esse, in studiis, & in vitæ me similem esse mei; laborandum, atque enitendum, ut ipse me vincam, & qualem esse decet eum, quem vos diligitis, & in quem officia multa contulistis, talem aliquando me præbeam. Equidem, si voluntati par facultas esset, nostram amicitiam, quæ vobis, ut ego sensi, perjuvanda, mihi, ut omnes intelligunt, perhonorifica semper fuit, libenter ornarem. Sed evenit contrà, ut ego orner quotidiè magis iudicio de me vestro, & hæc ipsâ, quâ vix optari majori ulla potest, recenti vestræ dignitatis accessione simul accedat aliquid ad existimationem meam. Cave enim exi-

stimes, aut lætari mediocriter amicos meos, aut mihi à paucis illo ipso die, qvo in amplissimum ordinem frater tuus cooptatus est, gratulationem esse factam. Eoq; major & mea, & aliorum lætitia, est, qvòd fore nemo dubitat, qvin hunc honorem, qvâ virtute est adeptus, eâdem ita gerat frater tuus, ut ex ejus industriâ, doctrinâ, probitate fructus Christiana Resp. maximos capiat. Sic enim vixit ad hanc diem, & in maximis gravissimisq; rebus ita se exercuit, nihil ut illi jam placere possit, qvòd à communi bono discrepet, nihil tam difficile, tamve arduum occurrere, qvòd vel prudentiâ non assequatur, vel curâ, studio, scientiâ non perficiat. Vidit igitur in hoc qvoq; multû, qui cætera omnia pro sua singulari sapientia prospicit egregiè, Pius IV. Pontif. Max. cum talem virum, non modò non ambientem, sed nec opinantem, non postulantem quidem certè, in Cardinalium Collegium, ipso Collegio comprobante, probis omnibus, & eruditis viris mirificè lætantibus, adscivit. Non autem, & qvicumqve bonis bene cupit, eaq; vult, ac sentit de communi re, qvæ velle & sentire omnes debemus, diuturnam expetamus, & precemur à Deo fratri tuo vitam: ut cum præstantibus viris, qvos habet dignitate pares, voluntate & studio similes, eam universa Ecclesiæ, quam tempus & necessitas flagitat, opem afferre possit. Qvòd si acciderit, publicâ primùm causâ deinde etiam nostrâ lætabimur. Futurum autem, ego quidem, permotus divinatione quadam, non magis opto, quam spero. Vale. Romæ, Idibus Mar. M.D. LXV.

JOH.

JOH. FRANCISCO COMMENDU-
NO, CARDINALI CREATO.

EPIST. III.

*Gratulatur Fr. Commenduno de dignitate Cardinali-
tia, & natam inde suam ac omnium bonorum latitiam de-
clarat.*

O Diem præclarum, qui perpetuæ voluptatis, & lætitiæ nobis initium attulit, quarto Idus Martias! illo enim te die Pontifex Max. à cunctis bonis expetitur, cum excellentibus aliquot viris Cardinalem nominavit. Qverijam desinamus, virtutis locum non esse. Quod antea multis in ore fuit, nec injuriâ. Quosdam enim ad summos honorum gradus nobilitas, nonnullos opes, alios alia, sola virtus paucissimos extulit. Delevit, hanc maculam, & veterem illam Pontificum sanctissimorum consuetudinem, retentam à paucis, exoptatam diu, Pii Quarti nunquam satis laudata sapientia renovavit. Quo factô, te quidem, pro tua non vulgari prudentiâ intelligere arbitror, quæ tibi partes impositæ sint, quasque res & præsens à te dignitas, & antea acta tua vita postulet: ego autem hoc tibi videor affirmare, posse, unum sensum esse, unamque vocem cum tibi gratulantis universæ bonorum Reip. tum verò maximas Pontifici gratias agentis, quòd temporibus difficillimis labantem Ecclesiam tali præsidio fulserit, ultroque tibi istum honorem detulerit non petenti, quem studiosè petentibus nobis-

nobilissimis viris denegandum iudicavit. Omninò, quod tu scis optimè omnium, nullam mercedem requirit virtus, nec ad se ornandam assumit aliquid extrinsecus. Verùm tamen, si duabus rebus, præmio, & pœnâ, quod sapientissimi viri literis mandarunt, salus publica continetur: utriqve pariter est lætandum, & ea bonis impetiri, quæ inter homines ducuntur amplissima, & ita improbitatem notari, ne quis exsultet in culpa, & impunitatem licentia consequatur. Quod cum ita sit; lætari te quoque plurimum decet honore tuo, & fructum illum magni facere, quem tamen non appetisti, cum labores gravissimos pro Sedis Apostolicæ commodo susciperes, cum pericula subires, cum omnes denique curas, omnem mentem, operamq; in communi salute collocares. Equidem, ubi te Cardinalem esse declaratum cognovi, exultavi gaudiò, eaqve perfusus voluptate sum, quam his literis exprimere mihi non licet; tu tamen, ut opinor, cogitatione comprehendes, si, quæ mea semper in te fuerit primum benevolentia, deinde etiam, ubi cœpit esse tua virtus illustrior, observantia, cum animo tuo considerare volueris. Quod ut facias, etiam atqve etiam à te peto. Vale. Romæ, XII. Kalend. Apr. M.D.LXV.

CHRISTOPHORO RUFO.

EPIST. IV.

Gratulatur Rufo, quod discessus ipsi feliciter successerit. (Nam etsi quidem initio constituere non potuit, utrum plus voluptatis, an molestiæ, ex ipsius discessu ceperit:

rit: tamen molestiam omnem ereptam sibi esse per epistolam, ex qua intellexerit, ipsum optato otio frui.)

Form. dubitandi, utrum plus voluptatis an molestia ceperit. &c. Pendebam animi.

Pendebam animi, nec satis constituere poteram, plusne voluptatis ex discessu tuo caperem, an molestia. Voluptatem efferebat illa ratio, quod erudire artibus egregiis adolescentem illustri loco natum, quam tu curam suscepisti, primum, ut ego sentio, dignitatem habet: deinde, fructum ex eo te posse colligere intelligebam, non illum quidem tua cum industria & virtute conferendum, attamen eum, qui pro malis temporum non omnino contemnendus esse videatur. Quod si otium quæris, vel ut aggrediare ad scribendum, vel ut ea, quæ jam habes instituta, perpolias: isto fortasse loco nihil aptius, aut accommodatius ad tua consilia reperies. Nam in urbe Roma, etsi nihil obstat, quo minus arbitrato suo quisque vivat, interpellatores tamen quandoque non desunt, honesti illi quidem, rectisque dediti studiis, interpellatores tamen. Hæc erant, quæ mihi de te cogitanti lætitiæ non parum afferrent. Rursus, cur non dolorem, cum hîc te multi, ipse multos diligas, carere nos tuâ consuetudine, te nostrâ? Tuam verò non vulgarem doctrinam, cui quidem ego semper, à quo primum die tua scripta vidi, debitum voce meâ testimonium persolvi, in hac luce, & celebritate versari, ubi cognita decoretur, quis, qui te verè atque ex animo amet, non vehementer cupiat? Hanc mihi molestiam propè omnem, &

anci.

ancipitem sanè curam eripuit epistola tua. Quod enim tu studiis tuis otium exoptare videbaris, eò te istic jucundissimè perfrui, nec urbis desiderio admodum laborare, facillè conjeci; itaque vide, quàm libenter animum meum ad tuam voluntatem accommodem. Idem si ad me sæpe scripseris: quod ita expeto, si modo fieri tuo commodò possit: abesse te lator, cum ea tamen spe, ut aliquando nos revisas, tum scilicet, cum rationes tuæ patientur. Idem sentit, idem vult Octavius noster, idem etiam Sirletrus Cardinalis: qui viri? ornamenta, & lumina nostrorum temporum: quibus te esse ac fore semper carissimum, non dubito, quin & tibi persvadeas, & id in magna tuæ felicitatis parte ponas, Vale. Romæ, IV. Id. April. M. D. LXV.

JOH. GENUÆ.

EPIST. V.

Rogat Genuam, ut sibi epistolam quandam celeriter & emendatè describat.

Form. Officia tua erga me augebis. Ibi. Multum addes. (A)

CONvenit inter nos de nota scriptis meis apponenda, quæ moram ferre non possint: notæ verò signum omisimus. Hoc igitur erit, ꝑ. Tu si mihi in hac describenda epistola tam celeritate satisfeceris, quàm emendatè scribendi studiò, politaq; & eleganti literarum formâ satisfacere solitus es, multum addes (A) ad officia in me tua: quæ cum augeantur quotidiè, augeri tamen vix potest

amor

amoris in te meus: eò jam pervenit non modò literis, & ingenio, sed moribus etiam, & probitate tua; quæ ego haud paulò pluris, quàm omnium rerum scientiam, soleo æstimare. Vale. Ex ædibus nostris. IX. Jan. M.D.LIV.

JOHANNI BAPTISTÆ TITIO, FLORENTIAM.

EPIST. VI.

Gratulatur Titio, quòd ad Musas redierit, eumque regat, ut Dati & Bonanni benevolentiam, cujus ipse auctor fuerit, sibi conservet.

Form. Deferre alicui studia sua: Ibi. Quod utinam officio. (A)

Form. Promissionem alicui in memoriam revocare. Ibi. A te, mi Titi, promissa non exigo &c. (B)

ET si doleo, negotiis te nimium diu à consuetudine abduci studiorum tuorum: tamen hanc in dolore voluptatem capio, quod tu is es, qui, ademptò librorum usu, doctissimorum hominum assiduò congressu & sermone familiari jacturam hanc ita sarcias, ut minorem fructum ex otio suo multipliciant, quàm tu ex negotio: gratulor tamen tibi, quòd, litibus aliquando liberatus, redieris ad communes Musas: cum quibus quàm jucundè vivas, de me ipso conjecturam facio. Pæcor enim, mihi crede, literis: cætera omnia vel molesta, vel certè parùm grata. Datus, & Bonannus, si, ut scribis, ita de me sentiunt: vehementer gaudeo. Equidem utrique, non tuo solum, verum alio-

aliorum quoque testimoniò permotus, plurimum
tribuo. Quod utinam officiò (A) declarare ali-
quò possim : in quo facultas exoptanda, quæ nunc
quidem abest ; animus certè nunquam deerit : sin
id minùs licebit, ut scilicet, quæ tua est humani-
tas, & in me amor, cum de me iis omnia pollice-
beris, tum eorum mihi benevolentiam, cujus
ipse potissimum auctor fuisti, conservabis. De-
bes enim, & vis, opinor, ut optimus artifex, per-
polire opus tuum, & ad exitum perducere. A
te, mi Titi, promissa non exigo ; (B) ne, quod
liberalitatis est, id videar fidei velle tribuere ; cum
tamen utrique confidam pariter. Hoc tantum,
dicam : quod te facturum scripsisti, id si quam-
primum feceris, fore, ut non minùs de tempo-
re, quam de re, tibi gratias agam. Cotta tuus
semel & iterum ad me venit. Sanè delector ho-
minis probitate, moribus, doctrinâ. Amo eti-
am ut amicum tuum. Et, quanquam premor ne-
gotiis ; quod tu optimè scis ; cum tamen ire ad me
voluerit, nunquam eum excludet occupatio mea.
Filius abest, Venetias profectus ante aliquot di-
es, inde Asulam : quo in oppido frater meus, ab
omni remotus graviore cura, tranquillò animò i-
ta sibi vivit, ut rem domesticam non contemnat.
Vale. Romæ, V. Kalend. Novemb. M. D. LXV.

MARIO CORRADO,
NEAPOLIM.

EPIST. VII.

1. Primò gratulatur Carrado, quòd Neapolim ve-
nerit,

ibique aliquandiu commoraturus sit.

2. Laudat Latinam Linguam, quam negat suo aut alterius patrocinio egere, cum ipsa in se satis præsidi habeat. 3. Deinde patris sui Fragmenta interuisse scribit. 4. Operam suam in emendis quibusdam libris ipsi pollicetur.

Form. Occupationibus proferre scribendi officium.

Ibi: Et si nec magis.

ET si nec magis, quam soleo, vacabam, & ad quotidianas occupationes accesserat cura sanè gravis, ex interitu suscepta domestici hominis, ad mea negotia vehementer apti: feci tamen, amore impulsus, quò te propter ingenii, doctrinaeque præstantiam mirificè sum complexus, ut epistolæ tuæ responderem: quæ mihi voluptatem eò majorem attulerat, quod te Neapolim venisse, nec statim discessurum cognovi. Sæpius enim, & commodius, ultro citroque cursantibus publicis tabellariis, tu de meo, ego de tuo statu audiam. Videre mihi videor, te totum in literis esse. Cupio non inanem esse conjecturam: ut ut est, hoc equidem spectrò delector, & mirabiles industriæ tuæ fructus exspecto. Ad Latinam verò linguam quod attinet, mihi crede, sine causa laboramus. An illa tibi, tot veterum illustrata monumentis, tot etiam recentiorum probata testimoniis, vel nostro, vel cujusquam egere patrocinio videtur? Præsidiis satis, atque opum in ipsa positum est ad repellendas istorum injurias: quæ tamen in ipsos recidunt. Nam ei nemo maledicit, qui seipsum incitiæ non

condemnet. Quòd si Latinæ lingvæ species, & pulchritudo, quæ vulgi oculis non patet, cognosci ab omnibus posset; amores incredibiles, ut ille ait, excitaret sui. Me quidem sic affecit, cum tamen integram ejus formam nondum noverim, extrema quidem lineamenta vix aspexerim, ut reliquas voluptates contemnā, cum hac, & in hac libenter, & jucundè vivam. Qui verò aliter sentiunt, & errare nos existimant: sexcentis eos argumentis refellas licet, parum proficies. Quod ego cum jam pridem intellexerim: pauca quædam scripsi, ad indicandam sententiam meam: nervos esse intendendos, ut in arcem hujus causæ invaderem, non putavi. Stomachari, mi Corrade, jam desinamus, in aliena culpa: & gratulemur potius ipsi nobis, quòd amemus ea, quæ præclara sunt: quæ si parantur laboribus maximis; id quod à studio multos deterret; molestum tamen esse non debet, quòd gloria compensat immortalis. Fragmenta patris mei quòd requiris: apud me nulla sunt: furto ablata, quò ille tempore vitæ excessit, creditum est. In Sex. Empirico, Palæmone, Aspro, & reliquis, mea tibi diligentia non deerit. Odorabor, sicubi latent: nam in tabernis non exstant: inventos noli dubitare, quin eruam. Quam vellem filius adesset, qui Venetias profectus est? Præstaret aliquid, opinor. Hæc enim studia tractat naviter: & Grammaticos, de Orthographia cum scriberet, evolvit omnes. Vale. IV. Idus Novembr. clb. Id. LXV.

EPIST. LIB. VII.
EIDEM, NEAPOLIM.

435

EPIST. VIII.

Resp. Mario Carrado, & 1. se Inscriptionis misse auctorem fatetur. 2. Invidiorum maledicta se contemnere scribit, quod ut faceret, ab ipso monitus erat.

Superiore hebdomada pluribus verbis epistolæ tuæ respondi: heri alteram accepi: in qua petis à me, fecerimne Inscriptionem illam, cujus exemplum ad me misisti. In quo laborem sumisti non necessarium: id enim ex amico meo, ad quem illam misi, cognoscere omnes possunt. Quod mihi nescio quos invidere significas: de invidia non laboro: si quis maledixerit, fortasse tacitum non feret. Quod autem, ne stultis hominibus gratificer, me mones, in consilio tuo benevolentiam agnosco: veruntamen, neque quos tu stultos vocas, neque quam rem notes, assequi satis possum; nam, si quis grammaticus obtrechat, susque deque. Laborantibus enim inscientiæ morbo medicinam facere si coner, valde sim stultus: si possim, valde sapiens. In exemplo Inscriptionis ad me missæ verbum desideratur: omissum incuriâ describentis. Nam ubi est, UT DEBITUM ET DOMESTICÆ VIRTUTI: ego scripsi, UT PIETATI DEBITUM ET DOMESTICÆ VIRTUTI. Vale. Romæ, XV. Kal. Dec. M.D.LXIII.

PETRO PERPINIANO,
LUGDUNUM.

EPIST. IX.

1. Gratias agit Perpiniano de exhausto negotio, quod

Ee 2

ipse

ipsi demandârat. 2. Amicum quendam suum negat se velle agnoscere, nisi redeat ad Catholic. Ecclesiam. 3. Gratulatur Gallia de meliori statu religionis. 4. Possevino quoque gratulatur, quod hæreticis sese opponat.

A Mabam antea non vulgariter amorem in me-
 tuum, cum præsertim suavitates in te essent,
 ingenii multæ, rara probitas, doctrina propè sin-
 gularis: nunc quam in exhauriendo mandato,
 quod humanitate tuâ fretus discedenti tibi de-
 deram, curam & diligentiam adhibuisti, eam me sic
 affecit, ut omni te animi mei sensu complectar, om-
 nia tibi, quasi jure optimo debita, studia & offi-
 cia pollicear. Quamquam de amico meo duriora
 significant literæ tuæ. Quæ si vera sunt: amicum
 jam non appello. Excellat licet ingenio, valeat,
 industria: ex antiquis monumentis præclara quæ-
 que delibaverit: hæc inania sunt, nisi cum optima
 mente, & Christiana pietate jungantur. Quod si
 se respexerit, si cum Ecclesia Catholica, id est, cum
 Deo redierit in gratiam: tunc ego me illi restitu-
 am: tollam hominem, & ornabo, quantum in me
 erit: nullum ei deesse à me officium patiar, quod
 ad ejus dignitatem existimationemque pertineat.
 Quod scribis, Lugduni meliori jam loco religio-
 nem esse, & in eo te operam strenuè navare: non
 miror te tui similem esse, præsertim in communi
 salute: publicam verò rem quotidiè melius ire,
 contra quam & sperabant nefarii homines, & age-
 bant, vehementer gaudeo Rex autem adolescens,
 ac penè puer, cum in Christi causam tantò animò
 cœperit incumbere, superare videtur ætatem vir-
 tute,

tute, & planè is esse, qui majorum suorum laudibus aliquando respondeat. Posservino meo cum salutem à me scripseris, hoc addes, memoriam illius nostræ veteris amicitia mihi per jucundam, sed longè carius, longeq; jucundius, quòd omnes ingenii sui vires ad profligandos Apostolicæ Sedis hostes felicissimè profundat. Gratulor sanè optimo juveni de ista facultate: nec dubito, quin eum semper, quocunque eat, quâmcunque rem aggre diatur, ope sua Deus & prosequatur, & juvet. Rovillium, præstanti humanitate virum, egregiè de religione sentientem, si meo nomine salutaveris, gratissimum feceris. Vale. Romæ, XIV. Kal. Dec. M.D.LXV.

P. S. Cum epistolam complicarem, venit ad me, ut solet, officii gratiâ communis amicus, diligens observator doctrinæ tuæ, Zerbinus Ritijs. Is rogavit, ut salutem tibi suis verbis adscriberem. Quod facio libenter: teq; rogo, si tamen hoc patitur humanitas tua, ut ames juvenem, amore tuo dignum.

HORATIO CARDANETO, PERUSIUM.

EPIST. X.

1. Respondet officiosa Epist. Cardaneti, & se eum amare scribit. 2. Simulq; hortatur, ut crebras & longas ad se det epistolas. 3. Causas affert, cur Commentarios in Epist. Ciceronis, & de Imitatione non possit absolvere.

Quererer tecum, si liceret, id est, si pateretur, amor in te metis, quòd fructu me privas & hu-

manitatis, & iudicii: humanitatis, quasi te amantem non redamem, quod abest longissime à moribus, & consuetudine mea: iudicii, quod benevolentiam meam ita petis, quasi ego, qui tu vir, quantusque sis, quæ in te suavitatis, quæ doctrina, quæ virtus, quod omnes jam norunt, solus ignorem. Ubi igitur illa, quæ in me plena manu confers? Quanquam id quidem amicè magis, quam verè: veruntamen, si tu eum me putas esse, quem literæ tuæ significant; in quo, si vis, (vide quanti te faciam) plus tibi credam, quam mihi; cur minus auctoritatem testimonii tui, & penè tuam, sententiam in dubium revocas, cum admonendum me censes, ut eò erga te animò sim; quo si non essem, non modò indoctum, agrestem, inhumanum, sed planè me hominem non putarem? Conor, inquis, extorque, ut me ames. Non est, mi Cardanete, cur coneris id, quod jam perfecisti: aut extorqueas, quod ego tibi meà sponte, & ita, libenter quidem tribuo, ut etiam, quod amare videaris amorem meum, ipse mihi gratuler, tibi gratias agam. Quòd ais, officiò te esse impulsam, ut ad me scriberes, & eodem officio admonitum, ut breviter scriberes: agnosco modestiam tuam, & probo, cum eo tamen, ut existimare te velim, vel si creberrimas ad me, longissimasque miseris epistolas, æquè mihi omnes gratas, & perjucundas fore. Cur enim scriptis tuis non delecter, quæ cum lego, antiqua non desidero? Cum præsertim istam facultatem hodiè multi expetant, pauci consequantur. Commentarios meos in familiares, ut

vocat,

vocant, Ciceronis Epistolas requiris. Si esset otium, propediem absolutos darem. Sed ita sapè, nescio quò fatò, divellor à libris, ut interdum mihi Roma displiceat, & agrestem solitudinem urbanæ celebritati libenter anteponom. Illa de Imitatione sinamus jacere. Spissum opus est, & longi temporis, nec fortasse nostrarum virium: & ut verè dicam, sperare vix audeo, quàm animo, & mente formam videre videor, eam, quacunque est, oratione, & stylo satis explicare posse. Hæc scripsi, in lectulo, cum leviter ægroptarem. Vale. Romæ, IV. Non. Jan. cllo LXVI.

JOHANNI CASELIO, FLORENTIAM.

EPIST. XI.

Resp. conciliatoria Epist. Caselii, & amicitiam ejus se perpetuo culturum, promittit. Deinde dolet, ipsum non potuisse per valetudinem ad se Romam venire. Tertiò studium illius in illustranda Philosophia laudat, additâ querelâ de iis, qui fructibus inventis glande vesci malunt. Denique de studiis suis quædam subjungit, & ipsi in patriam revertenti fausta precatur.

QUò major est virorum præstantium, id est, tui similium, inopia, eò mihi carior est, & esse debet, amicitia tua: quam quidem omnibus officiis, & studiis, quæ à summa proficisci benevolentia possunt, perpetuò colam. Quod utinam per valetudinem tuam fieri licuisset, ut Ro-

mam pervenires. Majorem fructum, quàm qui ex literis percipitur, qui tamen vulgaris non est, ex familiari consuetudine, mutuoq; sermone, uterq; nostrum capere potuisset. Quod quando non accidit: ego, quod ad me attinet, ut amoris mutui recordatione desiderium meum leniatur, operam dabo: literis autem ita utar, quantum negotia sinent. Quò te contentum esse, neque in hoc genere plus exigere, quàm præstare possim, tua mihi pollicetur humanitas. De Philosophia illustranda, præclare cogitas: verum præclara omnia quàm difficilia sint, his præsertim temporibus, non te fugit. Sunt enim adhuc, qui, frugibus inventis, glande vesci malint. Quibus ignosci fortasse ex aliqua parte potest, quòd eos pudeat, *Quæ pueri didicere, senes perdenda fateri*: sed eorum exemplo decipi adolescentes, & inquinatâ doctrinâ infici atque corrumpi, hoc quidem grave malum est: malum, inquam, non ferendum: idq; tu jure doleres, & ego sic, ut tibi non concedam. Verum hæc Principes viderint: qui nisi peccarent in delectu, gymnasia florerent, optimeq; cum literis, & bene literatis hominibus ageretur. De studiis meis, an de negotiis, aliquid scribam? Negotia nihil ad te scilicet: studia verò propemodum jacent, & eò magis, quòd valeo parum commodè. Te valere, liberatum jam, ut arbitror, diuturnò morbo non mediocriter gaudeo: revertentem in patriam amore prosequor: frui optimis studiis, & capere studiorum uberrimos fructus, ita cupio, ut si communia bona essent. Sic enim decet eos existima-

re, quorum animos & conjunxit virtutis amor, & retinet. Vale. Romæ, IIX. Id. Jan. M.D.LXVI.

FERDINANDO GATULÆ, NEAPOLIM.

EPIST. XII.

Respond. Conciliatorie Epist. Gatula, à quo carmine fuerat salutatus: ac primò excusat se, quòd non statim responderit. Deinde carmen quidem illius probat, sed laudes in se conjectas non agnoscit. Tertio ipsum hortatur, ut cum jurisprudentia Eloquentiam & Græcas litteras conjungat.

Form. Laudes non agnoscere. Ibi: In me autem extollendo. (A)

Form. Hortandi: Perge igitur ad gloriam. (B)

Superioribus diebus, cum tu me luculento sanè carmine salutasses, etsi molestè ferebam, eripi mihi occupationibus facultatem respondendi; tamen non verebar, ne tibi de meo erga te animo fecus interpretandi occasionem afferret silentium meum. Odiosas enim, nec dignas bono viro suspensiones longè à se repellit excultus literis animus, & liberaliter educatus, nunc vero, cum me præceptor tuus, homo egregiè doctus, & spectatæ integritatis, Bladius Monicus, modestè ille quidem, tamen ut cupiditatem dissimulare non posset, admonuisset officii mei: nihil habui potius, quàm ut hæc ad te, licet iisdem, quibus antea, curis distentus, exararem. Ac de tuis quidem verbis si quæris quid sentiam: probarem omnia, si placeret argumentum; in verbis elegantiam, in sententiis

gravitatem video: quod utrumque, nisi qui excellat ingenio, assequi nemo potest: in me autem extollendo (A) quid sis secutus, aut quam rem spectaveris, non video. Nam nec agnosco illa, quæ scribis: & si agnoscerem, tamen haud libenter legerem: sed opinor tibi hæc fuisse illud, quod à veteribus proditum est: *Bonum poetam esse non posse, qui non obscuris dare lucem, parvis magnitudinem sciat.* Quod si conaris, & si hoc te delectat exercitationis genus: non improbo; & cum te amem, facile à me impetro ut patiar vel abuti te meo nomine ad laudem tuam. Neque hoc solum; sed illud etiam tribuo amori in te meo, quod tu fortasse non exspectas, æquò tamen animò, pro tua bonitate, accipies, ut horter te; quando ad Jus Civile studium, curamque tuam contulisti, ut istam artem non, ut hodie multi, nudam, & inornatam, sed, ut olim veteres illi, multiplici rerum scientiâ, præcipuè verò Latinæ eloquentiæ, quasi dote instructam, & locupletatam velis; Eloquentiam verò non ex uno alterove libro, sed ex accurata multorum lectione comparari, cum te Monicus erudierit, non dubito, quin optimè noveris. Etiam illud addo, quod fortasse recentioribus Jurisconsultis absurdum videtur, Græcæ lingvæ, unde res petantur, sine quibus inane quiddam est, & planè languet eloquentia, studii tui partem omnino aliquam esse dandam. Quæ si omnia pauci præstant: varia excusatio est. Aliis enim disciplina, aliis ingenium defuit. Nonnullos etiam, cum ad summam Juris Civilis gloriam adspirarent, & forsitan

perve-

pervenire possent, rei domesticæ difficultas à præclara industria ad quæstûs necessarij curam detorsit. Hæc si obstare intelligerem studio tuo: frustra cohortationem hanc susciperem, vel potius planè non susciperem. Cogeret enim necessitas, quod voluntas negaret. Nunc te, optimis à puero non modo literis, verùm etiam præceptis informatum, præstantem ingenio, nec fortunæ muneribus egentem, errare cum multis, & mediocri laude, angustis circumscriptâ finibus, contentum esse, cur finam? Perge igitur ad gloriam (B) rectâ viâ: obliqvas vulgi sèmitas omitte: quæqve tibi præter cæteros à Deo tributa bona possides, iis ita utere, ut Jus Civile non modò perdiscas, verùm, etiam vehementer ornes. Quod si efficies, latabor: sin minus, hoc tamen tibi, non obscurum, ut opinor, studij in te mei testimonium relinqvam. Vale. Romæ, IV. Non. Febr. M.D.LXVI.

ANTONIO FURNARIO, NEAPOLIM.

EPIST. XIII.

1. *Gratulatur Furnario de recuperatione valetudinis.* 2. *Gratias illi agit de missis citreis ad corroborandum stomachum, & voto, quo Gorgia Leontini vitam ipsi optârât.*

EGo verò tibi non modò præsentî bonò, sed futuri etiam spe valde gratulor. Non enim tam ex eo, quod abierit morbus, &, quòd ut scribis, convalescere jam incipias, quàm quòd omni-

omniñò futurum confido, ut brevi pristinam va-
 letudinem planè recuperes, magnam lætitiā, vo-
 luptatemq̃ve capio. Tu modò tuā temperantiā
 fac, ut perpetuò gaudeam. Qvòd ita me cupe-
 re velim existimes, ut ex familiaribus tuis nemini
 concedam: ista enim doctrina cū caremus, &
 cū affectō corpore, simul ingenium languet:
 angimur, qvī te diligimus; & qvos ex industria
 tua fructus ferre potest ætas nostra, eos retardari,
 aut minui, patimur iniquissimè. Ego ab interitu
 Pii Quarti valetudine utor incommodā. Stoma-
 chus, calore destitutus, officiō concoqvendi malè
 fungitur. Hoc vitium si tua citrea depulerint,
 plurimū sanè tibi debebo, & eò magis, qvòd ce-
 tera pharmacā palato non amica, hoc medicina
 genus ita suave est, ut, vel sine morbo gustare ni-
 hil malim. Itaq̃ve speremus illud qvòq̃ve, qvòd
 longè pluris est, ut stomachus fiat firmior: inter-
 ea tibi ago gratias, qvanqvā id à te non exspe-
 ctari certò scio, qvòd me condimentò gratissimò
 delectare volueris. Qvòd profecto, nisi me non
 vulgariter amares, tibi in mentem non venisset.
 In extrema epistola, qvòd mihi Gorgiæ Leontini
 vitam exoptas: hoc qvòq; amoris signum: sed
 malo prosperam, qvā diuturnam. Prosperè au-
 tem vivere, est, otio & literis, vacuò curis animò,
 frui. Qvòd ego assiduè medior, & si qvando af-
 seqvar, purpuras omnes, qvæq; purpuratis cara
 sunt, te fortassè non improbante, contemnam.
 Vale. Romæ, IIX. Id. Febr. M. D. LXVI,

ANTONIO MERULÆ,
CASERTAM.

EPIST. XIV.

Consolatoria quasi est. Nam nec se, aut quenquam amicorum dolore ait, propter ipsius ex urbe discessum: nec ipsi dolendum esse ostendit, 1. quod Româ absit, cum honesta conditione vivat apud virum illustrem. 2. Quod cum ipso non sit; cum desiderium illud literis leniri possit.

Form. Deferendi alicui sua officia. Vellem ita res ferret. (A)

CAve putes, aut me suspicari, quod abhorret ab amicitia nostra, oblitum te esse mei, aut commissurum unquam, ut oblivisci possis. Omnino discessu tuo nihil molestius: quis enim abesse eum, cujus neque consuetudine quidquam jucundius, neque sermone eruditius, nec moribus, & vitâ sanctius, æquò animò ferre possit? Sed rursus, qui te diligunt, qui pro tuâ virtute sunt plurimi, quorum tamen ego nemini concedo, cur tuò commodò meream? Vivis in parte Italiæ nobilissimâ, honestâ satis conditione, apud illustrem virum, humanitate, literis, omni denique, ut audio, laude perpolitum. Quæ sunt ejusmodi, ut ea sequantur multi, assequantur admodum pauci. At urbe Româ cares. Scilicet, quia Capitolium, vel Amphitheatrum quotidie non adspicis, quæ tu, hîc dum eras, fortasse ne cogitabas quidem, id laborandum crediderim. Cetera, opinor, nihil ad te. Neque enim sitire te arbitror honores aut opes: quæ

quæ qui adipiscuntur, vides, à tranquilla, & beatâ
 vitâ quàm longè distent, quibus fluctuent curis,
 quibus assiduè miseris urgeantur. Reliquum est,
 ut te pungat, quòd nobiscum non sis. Quod ita le-
 viter feres, si cogitabis primum illud; ortam ex
 virtute benevolentiam ejusdem virtutis memoriâ
 foveri, atque ali, sic, ut nihil præterea desideret:
 deinde, mutuis epistolis hoc leniri quod à ex parte
 desiderium posse: postremo, mortalem esse nemi-
 nem, cui planè secunda sint omnia. Addo illud,
 quod solatii tibi loco debet esse, nostros sensus
 congruere cum tuis: nihil esse nobis optatius,
 quàm ut simul vivamus: dolere, quia non liceat;
 eo minùs tamen, quia futurum speramus, ut ali-
 quando liceat. Habes egregiè animatum erga te,
 Cardinalem Sirlettum: cujus auctoritatem, pro
 singulari ejus integritate, sapientiâ, doctrinâ, ma-
 ximam esse, non ignoras, Pantagathus de te & a-
 micissimè loquitur, & præclare sentit. Duobus il-
 lis, quos tuò nomine salutavi. Statio, Davanzato,
 qui te resalutant, scito te in oculis esse. Nam de
 me ipso, non faciam, ut plura ad te scribam. Vel-
 lem ita res ferret, (A) ut, quanti te facio, tantum
 ex officiis meis fructum capere posses. Mihi cre-
 de, studiis, & rationibus tuis ita consuleretur, ut
 ad vitam & commodè, & satis etiam cum dignita-
 te traducendam nihil deesset; sed vides tempora.
 Fruamur, mi Merula, literulis nostris, directò in
 Deum animò: cæteris rebus *πολλὰ χαίρω*. Rota
 nostro, non minùs ingenio, quàm nobilitate præ-
 stanti, poetæ optimo, & cum veteribus, conferen-
 do,

de salu
 illum sc
 M.D. I

occupa

F
 Ac
 tio

stimas
 dendu
 labora

In quo
 tin. M

literaru
 quibus

le te op
 am qu

possit.
 matic

te mi
 Nam i

ris ad
 multi

tas no
 diu vi

spes e
 Vale.

do,

do, salutem, obsecro te, meis verbis, si quando ad illum scribes. Vale. Romæ, XIV. Kalend. Quint. M.D. LXVI.

MARIO CORRADO,
NEAPOLIM.

EPIST. XV.

Excusat se de raritate literarum, cujus causam in occupationes rejicit.

Laus brevis Pii V. Pontif.

FAcilè poteras è silentio nostro de tuo negotio conjecturam facere: nisi si tacere nos existimas, vel quia non amemus, vel quia parvipendendum id credamus. De quo te vehementer laborare, epistolarum tuarum crebritas ostendit. In quo video te otium nostrum scilicet è tuo metiri. Nam statio nostro à scriptione publicarum literarum respirare nunquam licet. Ego autem quibus rebus urgear, quàm nunquam vacem, nosse te opinabar è Civino, aut etiam ex aliis: quoniam quidem status meæ vitæ is est, ut ignorari vix possit. Sed, ut ad prima redeam, veteres illi grammatici nondum Romæ sunt: si afferentur, eos ad te mittam. Tu velim significes, ubi sis futurus. Nam istic, si rectè verba tua interpretor, non videris admodum libenter esse. Huc te vocarem, nisi multi discederent. Optimum tamen, qualem ætas nostra non vidit, Pontificem habemus. Qui si diu vixerit, quod à DEO precari non desinimus, spes est magna, hæc quæ fluunt, posse contineri. Vale. Romæ, VI. Kalend. Sext. M.D. LXVI.

PAULI MANUTII
OCTAVIO SAMMARCO,
PATAVIUM.

EPIST. XVI.

Responsio ad Conciliatoriam, quæ Sammarcum bonas artes colentem ad urgenda hæc studia occultè hortatur, & amicitiam suam ipsi offert.

QUod mihi jam antea filius meus, tui amantissimus, non obscurè significaverat, id multò nunc ostendit illustrius epistola tua, ita te colere, bonas artes, ut parentis tui, summi viri, laudibus non modò respondere, verùm antecellere etiam aliquando possis. Concurrunt multa, cur hanc omnino conjecturam faciam: primùm instrumenta naturæ, ingenium, memoria, valetudo; quæ si absint, ad magnas res, magnopereq; expetendas adspirare prorsus non licet: deinde studium, exercitatio, industria, quibus ita uteris, quasi illa non habeas naturæ bona, quibus in primis abundas, & quasi à te ipso petas omnia. Adde; quòd Patavium te contulisti; quam urbem? Athenas alteras: ubi cum præstantes viri multi magnarum doctrinarum scientiam profiteantur; unum tamen in primis, quem ego semper plurimi feci, Pancirolum tibi audiendum, colendumq; delegisti. Cujus consilii, mihi crede, majorem indes fructum, voluptatemqve capies. Nam de Joh. Vincentii Pinelli consuetudine nihil dico. Non enim dubito, quin ipse jam perspexeris, quæ sint in illo juvene virtutes, quæ probitas, quæ eruditio,

quæ

quæ humanitas : ut omni dignissimus honore sit ;
 qui tamen ab omni honorum cupiditate , sola vir-
 tute contentus , longissimè distat. Hanc faculta-
 tem , non ego te , ut urgeas , adhortor ; sed gratu-
 lor potius & tibi , & patri tuo , quod ita vivas , ut om-
 nēs à te omnia summa expectent : mihi verò
 plurimum gaudeo , quod , cum te ipso sit nihil ama-
 bilius , tu tamen amicitiam meam , quasi magni
 pretii rem tibi expetendam putasti. Quod ut fa-
 cile consequeris , ita velim evenire , ut officiis te ita
 colere possim , ut benevolentia in te mea parem ,
 id est , maximam utilitatem percipias. Vale. Ro-
 mæ , III. Idus Sextilis , M.D.LXVI.

FRANCISCO MANCINO,
 PERUSIUM.

EPIST. XVII.

*Excusat se , quod nunquam putarit Mancinum sui
 esse oblitum ; Deinde illius excusationem de prætermisso
 literarum officio accipit , & cur onus scribendi ipsi nolit
 imponere , causas affert.*

Mihi verò nunquam venit in mentem diffidere
 memoriae tuæ : à quo enim diligere me , non so-
 lum cupio , verum etiam libenter mihi persuadeo ,
 cur ei me effluere ex animo credam ? quod sine
 summo dolore facere non possem. At scripsi ad
 Cardanetum. Non equidem ob eam causam , ut
 promissi te admoneret , sed ut pecuniam à biblio-
 pola exactam tibi numeraret. Quod opinor fa-
 ctum. Officium literarum , à te prætermisum , cum

excusas, facis, ut officium tuum magis desiderem. Amo enim mirabiliter ingenii tui excellentem imaginem, egregiè in epistolis expressam. Itaque, carere me hac voluptatè, non facile patior. Nec tamen plus oneris tibi impono, quàm per studia tua licet; cum præsertim facere te in doctrina magnos processus intelligam, ad scribendum ita te hortor, ut à libris non avocem. Quod si utrumque potes; ut certè potes: novi enim industriam, & facultatem tuam: oblecta; nos tuis interdum literis: & ad illa majora simul incumbere; ut augeas domesticam rem: & dignitatem, omni re præstantiorem, consequaris, Vale. Aldus tibi salutem dicit, vehementerque tuâ sui memoriâ delectatur. Romæ, IV. Kal. Sept. M.D.LXVI.

JOANNI CASELIO,
FLORENTIAM.

EPIST. XVIII.

Casellum in patriam cogitantem, & recordatione veterum molestiarum sollicitum consolatur, quod nullus sit locus, ubi non quid adversi occurrat.

Cum à discessu tuo nihil omnino de te, neque ex tuis, neque ex aliorum literis, cognovissem; habere te iter in patriam, facile suspicabar. Nunc video, te in Etrusca regione consedis, amena illâ quidem, & ad vitandos calores, quos hic pertulimus, gravissimos, admodum aptâ: veruntamen, id si consiliô fecisti, gaudeo; sin morbô coactus, ita doleo, ut amicitia nostra, & studiorum tuorum jactura, postulat. Quid ais, cogitare te domesti-

mesticos lares, & in ea tamen cogitatione nonni-
 hil pungi recordatione veterum molestiarum: ô
 mi Caseli, ullumnè locum putas esse, in qvo ad-
 versi nihil occurrat: in qvo ex voluntate fluant,
 omnia: invidia tamen, qvæ tui similes, id est, præ-
 stanti præditos ingenio viros, sæpè vexat, ad ex-
 tremum, ut scopulo fluctus, ita virtute frangitur.
 Qva spe te decet, ut hominem sapientem, vindi-
 care animum ab omni curâ, ut fructum capias ex-
 cellentis doctrinæ tuæ; qvâ, nisi te ipsum juvas,
 cum aliis prodesse consveveris, *οἰχεται* industria.
 Amicum tuum, juvenem egregius moribus orna-
 tum, libenter cognovi: longiorem cum eo sermo-
 nem habere per negotia non licuit. Vale. Hæc scri-
 psi raptim. Romæ, III. Idus Octobr. M. D. LXVI.

ZEBRINO RITIO,

EPIST. XIX.

*Ritio primum gratulatur, quod in patria à suis ci-
 vibus diligatur. 2. Deplorat immaturam mortem Jo-
 han. Perpiniani.*

QVantum mihi filioqve meo, tui amantissimo
 doloris, ac molestiæ, discedens reliqueras;
 cum tua nobis consuetudo admodum jucunda,
 industria etiam perutilis interdum esset: tantum
 solatii, & voluptatis, utriq; nostrum attulit episto-
 la tua: quanquam, quod tu scribis, te tuis civi-
 bus esse carissimum, id ipsum fore putâramus.
 Quis enim ita expers humanitatis, aut ita barbaris
 moribus esse potest, qvæ tua probitas, & virtus ad

amorem tuū non alliciat? Qvis autem abiiste diligimiretur, qvi futurum intelligunt, ut majores quotidiē fructus ex ingenio, doctrinā, diligentia tuā, percipiant? Qvotibi nomine, mi Zerbine, vehementer gratulor. Nam, ut optabilius nihil est, qvām amari à bonis viris, præsertim in patria: sic nihil in rebus humanis præstantius, qvām de patria benè mereri, & qvasi parenti optimo gratiam aliquam referre. Hanc tu nactus occasionem, contemne reliqua: & hoc unum age, in qvo summa tibi & gratia, & gloria posita est. In hanc sententiam plura scriberem, nisi tuos jam sensus, & præclaram animi tui ad honesta omnia propensionem, egregiè cognitam haberem. Venio ad alteram partem, qvam nec omittere possumus, nec sine gemitu, & lacrymis attingere. Decessit alienissimo tempore, cum ad eum, salutaris doctrinæ dogmata de loco superiore ostendentem, omnis omnium concursus fieret, cum hæreticæ factionis infidias patefaceret, impetum frangeret, tela retunderet. Decessit, inquam, florente adhuc ætate, nimis immaturā morte, summo ingenio vir, incredibili scientiæ copiā, maximā jam apud omnes bene sentientes existimatione, & auctoritate, Perpimanus noster. Qvanquam nostra quidem hæc jactura tota nostra calamitas est: ille cælo fruitur, & cœlestium animorum conspectu, circumfluens rebus iis, qvas, inclusus adhuc mortali corpore, animo tamen sæpè foras emergente, contemplabatur. Veruntamen, sublato ex oculis amico, & ex hac luce erepto, recenti adhuc vulnere doleamus,

mus, necesse est. Ratio fortasse medebitur, aut dies: memoriam quidem tanti viri mihi nulla dies adimet. Quod hortaris, ut edam Commentarios: currentem incitas: sed adhuc quædam adversantur; quæ tamen, spero fore, ne diutius impediant. Etiam in Patris Grammatica, tibi ut satisfiat, operam dabo. Vale. Aldus tibi multam salutem. Vale, iterum, mi optime Zerbine, & patriæ, ac Musis, tranquillò otio, vive. Romæ, III. Non. Decemb. M. D. LXVI.

P. S. Jam ad te scripseram, cum ecce bellaria tua: quæ mihi pergrata sunt: sed, mihi crede, amorem istum in me tuum bellariis omnibus antepono. Etenim illa palatum, hic animum non vulgariter oblectat. Catechismum ad te mitto. Commentarios meos tuâ causâ aliquantò citius emitam.

VIDEO GVALTERIO, NARNIAM.

EPIST. XX.

Gratulatur Gualterio de munere scholastico, quod Narnia nactus est, eumque hortatur, ut Spartam hanc ornent, & civibus se amabilem præbeat.

Form. Hortandi. Intende igitur omnes. (A)

Form. Excusandi hortationem. Quod ut scriberem. (B)

ANtea, cum tu ad me, pro nostra amicitia, de Narniensi conditione retulisses: etsi non satis constituere poteram, quid tibi agendum censerem, auctor tamen potius eram, ut urbem Romam

ne relinqueres: non tam propter hæc vestigia antiquitatis, quorum ad spectu mirè fruuntur homines eruditi: quàm quòd esse te in oculis videbam nobilibus viris, quorum auctoritas, & gratia rationibus tuis prodesse vehementer posset. Nunc autem, cum te istic admodum libenter esse, flores civium optimorum benevolentia, excellentibus ingenio discipulis abundare significes; non tu quidem efficis adhuc, ut abesse te gaudeam; averteris tamen illud, ut aliquantò minùs doleam. Quod si alteris literis, id quod equidem tuâ causâ in primis opto, eadem confirmaveris; prorsus à dolore ad lætitiâ transferar; & cum ex tuis commodis voluptatem maximam capiam, tum istam valde amabo civitatem, quæ te tam honorificè acceperit, quæ tuam industriam, virtutem, probitatem liberalissimè complectatur; cuius amoris, & officii, certò scio, te non esse commissurum, ut eam unquam pœniteat. Non enim aut in tua disciplina, mendum, aut invita labem, aut in moribus agreste quidquam, vel inhumanum, unquam videbit. Quæ quò sunt hac ætate, in iis, qui juventutem egregiis literis excolendam, ac moderandam suscipiunt, rariora: eò plus honoris, utilitatisq; tam præclara virtus postulat. Quanquam tu quidem, si præstantiam animi tui bene cognitam habeo, mercedem meritorum tuorum maiorem nullam statues, quàm eorum, quibuscum vivis, benevolentiam; & illud tamen credes, eum, qui diligatur, necesse esse, ut rebus omnibus abundet, quæ non modò ad fructum domesticum, & ad subsidia vitæ

necessa-

necessaria, sed ad speciem quoque, ad dignitatem, pertineant. Intende igitur omnes (A) nervos, ut iis, qui te amant, amabiliorem te quotidie præbeas, & quam Spartam nactus es, eam non modò tueare, verùm etiam cum primis ornes. Quod ut scriberem, (B) amor impulit; non quia te, jam pridem ad omnem laudem, patris exemplò, atque doctrinà, institutum, consuetudine postea confirmatum, vel meà cohortatione, vel cujusquam egere præceptis existimem. Vale. Romæ, VII. Id Decembris M. D. LXVI.

MUCIO CALINO EPISCOPO INTERAMNÆ, INTERAMNAM.

EPIST. XXI.

Primò gratulatur Calino de Episcopatu, quem nactus est. Deinde hinc arreptâ occasione commendat ipsè quendam Julium Jacobonium, quem ab ipso cupit amari.

ARCHIEPISCOPUM præstare Episcopo dignitate, nemo nescit: bonis tamen viris, cùm te, omisso Jadransî Archiepiscopatu, Episcopum Interamnæ esse factum auditum esset, visâ res est in primis gratulatione digna. Nam, quod ad dignitatem attinet, Italiam cum Illyrico conferentes; nihil imminutum putabamur: quod ad comoda, additum aliquid potius, quàm detractum. Jam illud, licere tibi interdum ad Urbem, nobis ad te, cùm velimus, excurrere, quanti æstimandum? Nam neque te amicis tuis prorsus carere, tua suavitas patitur; neque nobis quidquam molestius,

lestius, quàm ad spectûs & sermonis tui sitim diutius ferre. Quocirca ego quidem statim, auditâ re, lætatus animo sum: literis gratulari cum maxime vellem, negotiis tamen impeditus, officium veteri nostræ necessitudini debitum prætermisi. In quo me tamen, cum meæ conscius erga te perpetuæ observantiæ, tum tuæ memor humanitatis, facile culpâ libero, atque etiam (vide, quid mihi de tua benignitate pollicear) sperare audeo futurum, ut, qui à me diliguntur, eos amicitia tua ne excludas. Neque tamen hoc in multis ambiciosè petam: tantum deligam, quos tibi non tam meæ commendatio, quàm ipsorum optima studia conciliare possint. In his excellit in primis juvenis bene-moratus, iis perpolitus literis, quæ nos à pueritia delectarunt, Julius Jacobonius. Vivit conjunctissimè cum filio meo, ut ferè ætate, & studiorum similitudine iungantur: me verò, quod multis in rebus intellexerim, sicut alterum parentem observat, & diligit. Itaque videor illi debere omnia, quæ possum: nec sanè ullum ejus vel adjuvandi, vel ornandi, locum prætermitto: sed ex omnibus officiis nullum ei video gratius, aut jucundius præstari à me posse, quàm si per me consequatur, ut aditum ad te habeat, à te cognoscatur, numeretur in tuis. Quod etsi non dubito, quin facile impetrem: novi enim tuam *φιλασθένειαν*: novi etiam, quò ipse locò apud te sim; tamen ita peto, quasi agatur existimatio mea. Sice-nim statuo, cum te tua virtus, nullo fortunæ præsidio, in ista dignitate collocarit, valdè ad existimatio-

mationem meam pertinere, hoc si percrebescat,
me abs te tantum amari, quantum & optavi sem-
per, & mihi persuasi. Vale. Romæ, Id. Decembr.
M.D, LXVI.

ANTONIO FURNARIO, NEAPOLIM.

EPIST. XXII.

1. Significat se de Furnarii valetudine sollicitum
esse.
2. De fortunis suis quid detractum esse queritur.
3. De munusculo ipsi gratias agit.

Ta mihi, quæ opto, contingant, ut de tua vale-
tudine valdè sum sollicitus: nec levabitur dolor
meus, nisi cum te non solum periculò, sed prorsus
omni molestiâ liberatum cognovero. Quod uti-
nam brevi fiat. Cur autem id futurum non spe-
rem, cum te, diffidentem humanis remediis, ad
pias preces videam esse conversum? Me quidem
ex adversis rebus hæc una sapè ratio, jam omni
spe destitutum, eripuit. De fortunis meis detra-
xit aliquid superior annus, hic fortasse damnum,
sarciet: sin aliter eveniet, æquò tamen animò fe-
remus, minuente sensum doloris consuetudine,
& cupiditatem ætate. De munusculo, qui tibi ve-
nit in mentem ægrotanti? Magni hoc amoris fi-
gnum. Itaque sic tibi ago gratias, tanquam de re
amplissima: quandoquidem nihil mihi pluris est,
quàm amari à te, quæm præter cæteros amabilem
virtus facit. Stomacho certè meo, quod antea
scripseram, nihil gratius hòc genere medicamenti.
Vale. Romæ, Kalend. Febr. M.D.LXVII.

PAULI MANUTII
CAMILLO PALÆOTTO,
BONONIAM.

EPIST. XXIII.

Gratulatur sibi de amicitia Palaotti, & illi gratias agit, quòd sibi de Amutio Cardinali pristina valetudini restituto gratulatus fuerit; laudatisque hujus viri virtutibus se Epistolam ipsius Amutio legendam dedisse, scribit, qua lecta ipsum salutare jusserit.

A quo primùm diè, Palæotte optime, mihi cognitus es, duxi te semper in eorum numero, qui nostrâ hac ætate antiquæ virtutis imaginem, referunt, esse reponendum. Nam & bonos & præstantes viros amas, omniq; studio complecteris: & ipse, quæ artes amorem conciliant, iis ita excellis, ut vicissim te omnes ament, nec minorem ex ingenio, doctrinaq; tua, quàm ex humanitate, & liberalitate fructum capiant. Eqvidem in meis secundis rebus id maximè numero, quod olim tua mihi benignitas aditum aperuerit ad amicitiam tuam: illud dolere sæpè, cogor, quòd ita fortuna tulerit, ut disjuncti viveremus, & eriperetur utriqve nostrum suavitas illa, quæ sine dubio, cum unâ sumus, longè major est, quàm cum aut ego tuas, aut ipse meas epistolas legis. Adde, quod tibi perquam rarò scribendi occasio, mihi ne facultas quidem datur. Ita, qui est in literis fructus, eò etiam propè caremus. Quò tamen in genere tuam diligentiam, vel humanitatem potiùs incredibilem agnosco: qui nullum hujus officii locum prætermittis: ut proximè, cum de Amulii Cardinalis incolumi-

tate

tate cognovisses, fecisti peramanter, quòd & mihi, qui illum virum in oculis sero, unumquè præcipuè colo, per literas gratulandum, & significandam, existimaſti lætitiã tuam. Sed ego vicissim tibi, & bonis omnibus, eò conservatò, cù præter cetera, virtus placet, vehementer gratulor. Nam, si quid illi nunc humanitus accidisset: suò fortasse tempore, cum nec ætati parum, & gloriæ plurimum vixerit, nostrò certè, & universæ bonorum Reip. alienissimò decessisset. Vides profectò, nec dubito, quin idem sentire videas excellenti virtute, ac sapientiã Cardinalem, fratrem tuum, pares esse Amulio nostro dignitate non paucos, opibus etiam, & iis rebus, quas elargiri fortuna solet, superiores multos: at illa si perpendimus, quæ sunt animi ingeniiqve bona, id est, quæ verè bona sunt, doctrinam studiò, prudentiam usû rerum maximarum partam, præterea benignitatem, probitatem, religionem; quàm non multi sint, quos ei conferre possimus, opinor, intelligis. Jure igitur, illo graviter ægotante, ita mœrebamus, quasi cum illius salute nostra salus in discrimen adducta videretur: & nunc, eodem incolumi, tum suã quisq; causâ, tum bono publicò omnes lætamur. In quo non dubitabam e- quidem, quin tuus sensus cum meo sensu congrueret: veruntamen egregiæ testem voluntatis epistolam tuam legi perlibenter. Vidi enim amorem in me tuum, & studium simul erga Christianam, Rempubl. propè singulare. Nam de Amulii morbo ita sollicitus eras, ut eodem tempore & dolor meus, & publica jactura tibi ante oculos esset. Ita- que

que non putavi committendum, ut ipsum celarem de literis tuis; ostendi: legit jucundissime: nec tacuit de tua laude: mihiqve, ut salutem tibi ejus verbis adscriberem, ac sua tibi studia prorsus omnia pollicerer, ita mandavit, ut vultu & verbis planè animum exprimeret. Ego de te, quæ soleo, summam esse tuam in illum observantiam: optatius tibi nihil esse, quàm ut, si quid ejus causâ præstare possis, utatur operâ, curaq; tuâ. Addidi quædam de vetustate necessitudinis nostræ, de tuis etiam in me officiis: ut sciret, cùm tu de meis commodis maximè semper laboraveris, cupere, me non mediocriter, ut à quibus ipse diligor, iidem te pari benevolentia complectantur. Vale, & Cardinali optimo, fratri tuo, salutem dic meo nomine plurimam, Romæ, VII. Id. Mart. clb lb. LXVII.

JOANNI CASELIO,
FLORENTIAM.

EPIST. XXIV.

Casello mittit exemplum epistolæ ad ipsum scriptæ, quæ relicta erat ab eo, qui illius attulerat: Deinde ipse gratias agit, quòd pluribus ipsum amicis augeat.

OMninò erat ἑωλῶ epistola mea: quam ut acciperet, nunquam ad me rediit is, qui tuas literas attulerat; veruntamen eam ad te mittendam putavi, ne tibi in aliquam fortasse neglecti officii suspensionem venirem. Ejus exemplum hoc est.

*Epistola, de qua hic mentio fit, legitur
sexta ante hanc.*

Quòd me amicis crebro auges, præsertim hominibus virtute præditis: perbenignè facis. Utinam præstare aliquid vel tuâ, vel eorum causâ possim. Vos enim, quæ vestra bonitas & humanitas est, animò fortasse contenti estis: ego, qui meus erga liberalium doctrinarum studiosos amor, est, nisi animum officia probent, contentus esse, vix possum. Vale. Romæ, XVI. Kal. April. M.D. LXVII.

PETRO PERPINIANO,
LUGDUNUM.

EPIST. XXV.

Excusat se Perpiniano de raritate literarum, & ipsius literis nihil sibi gratius esse, ostendit. Deinde gratias ipsi agit de conciliata sibi amicitia Roderici Falconii. Tertio gratulatur ipsi de animi constantiâ in defendenda Religione. Quarto ob rumorem de Lambino & Tuneto sparsum dolet.

CUR ego tibi excusẽm silentium meum? Odi ista vulgaria: nec tu is es, qui vel amicis du-riorem te præbeas, vel, quibus ego negotiis, quan-tam & quam assiduè à me operam exigentibus, di-stinear, ignores. Ac si velis amabiliter, & verè cogitare, ita credes: nullâ me magis affici volu-ptate, quàm cum tuas epistolas lego: rursus, si quis est, qui ab officio discedat invitus, eum esse, me. Quare, ut ego tibi ingenio, eruditione, indu-stria comparare me non ausim: ita, quibus maxi-mè

mè rebus amicitia colitur, humanitate, officio, observantiâ neque te mihi, neque quemquam antepono. Hoc te cupio credere. Quod si impetro, simul illud impetro, ut omni me cum præteriti, tum futuri temporis culpâ, si fortasse rariùs ad te scripsero, planè liberes. Quamquam nunc quidem, tuis ut rescriberem literis, abjeci omnia, victus beneficio tuò. Beneficium enim certè, non mediocre nescio quod, sed quantum esse potest maximum, à te habeo, quòd mihi amicum dederis Jacobum Rodericum Falconium, prudentissimi & optimi viri filium, ipsum iis literis ac moribus ornatum, ut cum me vel negotia, vel ipsa jam ætas ab amicorum consuetudine removeat, hòc tamen juvene quotidiè ferè utar jucundissimè. Ac sæpè de te sermo, illò libenter præclara tua facinora, pro Christi gloria narrante, me libentiùs audiente. Certamus enim, ut video, amore erga te, sic, ut alter ab altero vinci interdum gaudeat, interdum ægrè ferat: ita non planè nobis totus abes. Quod enim oculis eripitur, assequimur animò, memoriâ, mentione tui, tuarumq; virtutum quam creberrimâ. Tu contrâ, si parem gratiam referre vis, alterum Falconium reperi: si modò similem probitate, ingenio, observantiâ in utrumque nostrum reperies. Sed opto te felicem esse, & similem reperire: ut, de nobis cogitantes nonnunquam, & colloquentes, officium amicitia debitum persolvatis. De tragœdia mirè sum lætatus, præsertim agente Falconio. De animi tui constantia, tibi gratulor, DEO gratias ago, à quo ista manant.

nant. Tibi enim certè & fortissimo cuique, nisi divina vis affuisset, præsentì discrimine, in tanta gladiatorum licentia, animus concidisset. N.† bonam mentem opto. Cujus enim ingenium, & doctrinam amo, de eo si quid afferetur durius, cum dolore audiam. Sed, quid est, quod etiam de Turnebo, tali viro, utinam falso rumore, dissipatur, aversum à salute periisse? O magnum malum, nec re magis, quam exemplo! nam plebs imperita, licentiæ cupida, si peccat; minùs mirum: doctos viros, rectis antea sensibus euntes, offendere, & labi, maturâ jam ætate, quis non ingemiscat? Filius te salutatur. Tu meis verbis eruditum in primis, & probum adolescentem, Josephum Scaligerum, si est Lutetiæ, salutes, velim. Vale, Romæ.

EPISTOLARUM PAULI MANUTII

Lib. VIII.

PLO IV. PONTIFICI MAXIMO.

EPIST. I.

Est petitoria. Nam laudaro Pontificis ad ornandas literas animo, indicatisque causis hujus scriptionis, exponit Pontifici, rem suam privatam non posse diutius esse contentam eo salario, quod hætenus habuerit: ac proinde ipsum rogat, ut seu penas suas subsidio aliquo fulcire velit.

Quid